

KREŠTANSTVO PODĽA ENDEROVEJ HRY

337/2014

www.inky.sk

26. 3. 2014

*Malé prehlásenie na úvod – Bitevná škola – Ender – Dinke Meeker – Fazolek – Bonzo Madrid
– čo z toho plynie?*

Na začiatok malé vyhlásenie: Film Enderova hra je podľa môjho nepochybne vysoko subjektívneho hodnotenia spackaným filmom. Síce nie tak strašne, ako to dokázal Paul Verhoeven, keď svojim filmom Hviezdna pechota neuveriteľne zmrzročil inak skvelé a inteligentné rovnomené dielo Roberta Ansona Heinleina, na druhej strane mu k tomu ale až tak veľa nechýba. Ale hudba je tam pekná... ☺

Preto sa v tejto úvahe budeme opierať o knihu Orsona Scotta Carda, ktorá je zaslúžene fenoménom. Mimochodom, vedeli ste, že americká námorná pechota zaradila knihu medzi povinné čítanie a na pozadí jej príbehu vysvetľuje veliteľom mariňákov, ako je poslanie a aké kvality musí spĺňať dobrý veliteľ v dnešnej modernej dobe? Ak nie, no tak už to viete...

Nás ale teraz nezaujímajú mariňáci, ani ich dôstojníci. Zaujíma nás kresťanstvo – a s ním otázka: Môže nám toto dielo pomôcť lepšie ho pochopiť? A prekvapivo – áno. Môže. A nie málo!

Podme teda na to...

BITEVNÁ ŠKOLA

Vysoko nad Zemou na orbite pláva Bitevná škola: svet sám osebe, uzatvorený do seba, majúci svoj život, svoje pravidlá, oddelený takmer hermeticky od zvyšku sveta. Ale nie úplne. Pravidelne doň zo Zeme prichádzajú bažanti – nováčikovia, ktorí dopĺňajú stavy poslucháčov – a rovnako pravidelne sú absolventi vyradovaní a posielaní preč. Ale hlavne – samotný zmysel a dôvod existencie Bitevnej školy a jej života je úplne a celý mimo nej: pár sto kilometrov nižšie na krásnej modrej Zemi, ktorú majú budúci absolventi školy brániť – a ďaleko, predaleko v mrazivom Vesmíre, kde krúžia svety Termitanov, strašlivých nepriateľov, pred ktorými ju majú brániť.

Svet, v ktorom žijeme, je ako analógia Bitevnej školy. Je to svet uzatvorený do seba, majúci vlastné pravidlá a vlastný život – aj keď nie úplne: Pôrodnice sa starajú o pravidelný prísun „bažantov“ – no a zase cintoríny sú plné spomienok na tých, ktorí svoj „kurz“ tu, na zemi, dokončili a bolo ako absolventi vyradení... A, samozrejme, dôvod existencie nášho sveta je úplne celý mimo tohto sveta a je ním Nebo, Boží svet, Boh sám, kvôli ktorému a kvôli životu s Ním tu na zemi trávime časť svojho času a trénujeme tu všetko potrebné na tento život – až kým podľa svojich schopností a podľa toho, čo sme tu natrénovali, nie sme nakoniec z tejto školy vyradení: so cťou do Neba, alebo s hanbou do Pekla... „*Náš život na zemi je niečo ako výcviková škola, ktorá nás pripravuje na život ve večnosti*“ (John Stetz) a „*Ja (= Boh) skúmam vnútro i srdce, a každému z vás odplatím podľa vašich skutkov.*“ (Zjv 2,23 SSV).

ANDREW „ENDER“ WIGGIN

Ender sa v tomto svete ocitá a hneď na začiatku si uvedomuje jeho reálnosť i nereálnosť súčasne. Je to svet *reálny*, pretože v ňom žije, je, spí, dýcha, býva, učí sa, trénuje, nacvičuje, hodnotne postupuje, zúčastňuje sa bitiek a výsledky, ktoré dosahuje – a ktoré sa odrážajú na veľkej výsledkovej tabuli – určujú jeho status, prestíž, spoločenské postavenie, všetko. Hra mu umožňuje vydobýť si úctu, ale aj utŕžiť hanbu. Hra rozhoduje o jeho osude, terajšom, i budúcom. V tomto smere je všetko až príliš reálne, hmatateľné!

A predsa je to všetko súčasne *nereálne*. Opravdivá realita – to sú Termitáci tam vonku, to sú skutočné útočné flotily, ktoré sa blížia k ich svetom so skutočnými ľuďmi na palube, aby čelili skutočnej hrozbe; to je skutočná Zem tam dole s jej skutočnými obyvateľmi. Bitevná škola – akokoľvek sa v nej všetko javí smrteľne vážne – je stále iba hrou. Nie realitou. Z tohto pohľadu na Bitevnej škole a jej živote nezáleží. Body, postavenie v tabuľke, skóre víťazstiev, spoločenský status v rámci školy,... to všetko vlastne neznamená vôbec nič. Ba ešte viac! Ak sa počas tréningu zničia uniformy, skafandre, hracie „zbrane“, alebo čokoľvek iné – čo na tom záleží? Sú to len hračky. Ich ušetrenie nijako neodvráti hrozbu Termitanov, ich zničenie nijako nenapomôže výsledku bitky, ktorú s nimi ľudstvo zakrátko zvedie. Samotná Bitevná škola je spotrebným materiálom. Na rozdiel od Zeme, ktorá musí byť ubránená za každú cenu, Bitevná škola, keď skončí svoju úlohu, bude bez rozpakov rozobratá a zanikne. Nie je tu natrvalo...

Ale zase – predsa na nej záleží. Pretože akokoľvek je jej svet a jej Hra vlastne nereálna a odtrhnutá od reality – pre *realitu* vychováva! Vďaka nej *skutočné* deti, ktoré v nej žijú a študujú, rozvíjajú svoje *skutočné* schopnosti a danosti, aby ich, po vyradení zo školy, uplatnili v *skutočnom* svete, v *skutočnej* flotile, s ktorou budú už *skutočne* čeliť *skutočnému* nepriateľovi v *skutočnej* vojne, na ktorej v plnom zmysle slova *najskutočnejšie* možné záleží!

Svet, v ktorom žijeme a veci tohto sveta – jedlo, pitie, majetok, postavenie, moc, sláva, prestíž, dokonca naše telo, naše zdravie a náš život... – nič z toho nie je v plnom zmysle slova *reálne*. Realita – to je Boh a Jeho Kráľovstvo. Realita – to je Nebo a život s Bohom v Nebi. Na tom záleží. Nie na tomto svete, či na pozemskom živote. To je len „spotrebný materiál“, ktorý sa pokojne môže minúť – od rozdania majetku až po mučenicu smrť. Nezáleží na ňom. Jediné, na čom záleží, je to, či sa s ich pomocou *vytrénujeme* pre Boží život v Nebi. Ak hej – potom žiadna škoda „zodratého“ života, či stratenej „slávy“, či „majetku“. A ak neuspějeme – čo potom na týchto taľafatkách záleží? Tak, ako ušetrené

pištoľky detí na Bitevnej škole nič neznamenajú v reálnom svete vo vojne s Termit'anmi, aj tu platí: „Ved' čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil?!“ (Mk 8,36 SSV). Jediné, čo je v našom svete naozaj *reálne*, sme my samotní. My tu budeme navždy, naveky. Svet zanikne (ako stará Bitevná škola vo výslužbe) – ale my budeme žiť ďalej. A tak, ako zmyslom Bitevnej školy je neľutovať čas, námahu, prostriedky a náklady a vychovať čo najschopnejších veliteľov pre Flotilu, aj toto je jediný zmysel tohto sveta: neľutovať námahu, čas, prostriedky ani obeť a všetko vynaložiť na tento jediný cieľ: vychovať z ľudí najlepších možných synov a dcéry Boha, pripravených pre opravdivý, skutočný, v najvyššom možnom zmysle tohto slova *jediný reálny svet a jediný reálny život* – ten Boží, nebeský! „*Národy, kultúry, umenia, civilizácie - tie sú smrteľné a ich život je oproti nášmu životom komára. No tí, s ktorými žartujeme, pracujeme, sobášime sa, ktorými pohrďame a ktorých vykorisťujeme - to sú nesmrteľné ohavnosti alebo nekonečné skvosty.*“ (C. S. Lewis)

DINK MEEKER

Deti v Bitevnej škole žijú Hrou. To znamená, že medzi sebou bojujú, zápasia, súperia, často sa nenávidia, úplne samozrejme si nedôverujú – pretože čokoľvek môže byť zneužitá v tvrdej a bezohľadnej Hre proti nim. A Hra je tu všetkým. Určuje ich spoločenský status, dáva slávu, povýšenie a s ním moc – a určuje aj tú *reálnu* budúcnosť, do ktorej absolventi školy vstúpia po vyradení.

Dink Meeker ale ako prvá z postáv v príbehu zisťuje, že v skutočnosti deliaca čiara ide úplne inde. Že nepriateľmi nie sú deti z iných „armád“, s ktorými bojujeme, ale dospelí: dôstojníci školy a na ich čele, samozrejme, major Anderson a podivne cynicko-otcovský plukovník Hyrum Graff, riaditeľ Bitevnej školy. V skutočnosti opravdivý boj a zápas neprebíha medzi jednotlivými „armádami“, ale medzi deťmi na jednej strane a dospelým velením školy na druhej strane.

V našom svete je to tiež podobné. Väčšinou súperime a porovnávame sa s ľuďmi okolo seba, snažíme sa im vyrovnáť, alebo ich prekonať, získať ich, alebo odohnať, stávame sa nepriateľmi, možno sa nenávidíme, úplne bežne a rutinne si nedôverujeme a ukrývame pred sebou navzájom svoje vnútro aj svoje súkromie – tak rutinne, až to považujeme za úplne normálne! – pretože čokoľvek, akákoľvek slabosť, chyba, všetko môže byť zneužitá proti nám na naše poníženie, vydieranie, na ublíženie, dokonca na naše zničenie... Hráme hru tohto sveta, v ktorej medzi sebou bojujeme o majetok, peniaze, o spoločenské postavenie, prestíž, moc a slávu, o kariéru, o postavenie na spoločenskom rebríčku, ako keby na tom naozaj *záležalo*... Hra sa pre nás stáva všetkým, pohlcuje nás, stotožňujeme ju so „životom“, obetujeme jej všetko: svoj čas, schopnosti, energiu, zdravie, všetko! A len zopár ľudí si nakoniec uvedomí jedno: že v skutočnosti sme všetci ľudia na jednej lodi. Všetci sme deti Božie, Všetci sme povolani k tomu istému údelu Božích synov a dcér v sláve Kráľovstva. Niet dôvodu medzi sebou bojovať, či súperiť a už vôbec sa jeden druhého báť, neznášať sa, či dokonca nenávidieť. V Nebi je miesto pre každého. Úspech iného nijako neohrozuje náš úspech. A naše víťazstvo neujedá z nebeského krajca nikoho iného. *Tak ako v príbehu sa nepriatelia z Bitevnej školy nakoniec všetci zídu ako bratia v zbrani v jednej flotile, kde je dosť miesta pre každého z nich, aby spoločne čelili skutočnému nepriateľovi*, aj my, na zemi, sa raz (dúfajme, že mnohí) nakoniec zídeme ako súrodenci, ako opravdiví bratia a sestry v Novom Jeruzaleme, zostupujúcim od Boha, v ktorom je hojnosť miesta pre každého a v ktorom každý nájde úplne všetko, po čom jeho duša túži.

Nie, skutočná deliaca čiara nie je medzi „mnou“ a mojimi „blíznymi“ (= blízkymi ľuďmi, ako sú rodina, známi, priatelia,...) na jednej strane a „cudzími“ a „konkurentmi“ na druhej strane. Jediná opravdivá deliaca čiara je medzi nami ako ľudstvom – a medzi „velením“ a tým je Boh sám osobne! On je jediný, ktorému opravdivo a skutočne ako ľudia „čelíme“ – aj keď nie ako voči nepriateľovi. *V Bitevnej škole na to už ale prišiel niekto iný, nie Dink, ale...*

FAZOLEK

Keď Ender odchádza do Veliteľskej školy na Eróse, Fazolek v jedálni zakrýva výsledkovú tabuľu a vysvetľuje všetkým vec, ktorá mala byť samozrejماً od počiatku: V skutočnosti ani veliteľstvo školy nie je nepriateľom. V skutočnosti deti aj dospelí sú na jednej lodi. Jedni i druhí sledujú jeden a ten istý cieľ – a tým je nájsť veliteľov pre blížiacu sa Tretiu inváziu. V tej chvíli, keď si tento uzatvorený svet Bitevnej školy konečne uvedomí realitu „tam vonku“, tak si uvedomí, že výsledková tabuľka naozaj nemá žiaden skutočný zmysel. V reálnom svete nezáleží na tom, na koľkom mieste sa nachádza armáda Drakov a aké strelecké skóre má Fazolek, či ktokoľvek iný. V skutočnosti záleží jedine na tom, aby sa všetci – a každý jeden z nich – stali najlepšimi možnými, akí len dokážu byť a tak čo najviac podoprelí šance na to, že vo vojne s Termit'anmi nakoniec zvíťazí ľudstvo a nie Termit'áci. Zbytočné súperenie, strach z neúspechu, snaha uspieť v Hre, predať sa na prvé priečky výsledkovej tabule a získať si úctu... no, do istej miery to sprvu mohlo byť dobré. Ale potom už nie. Potom sa to stalo prekážkou. Rovnako, ako Dinkova vojna s velením školy. Ak chcú uspieť, musia, paradoxne, prestať súperiť a začať spolupracovať: detské armády medzi sebou i deti a dospelé velenie navzájom. Pomáhať si navzájom, aby sa všetci stali najlepšimi možnými stratégmi a taktikmi a veliteľmi a raz tak vďaka tomu porazili Termit'anov.

Fazolek preto odvážne odstraňuje výsledkovú tabuľu, symbol tohto vzájomného a teraz už škodlivého súperenia. A potom podľa toho aj koná: experimentuje, hľadá, skúša,... robí na pohľad bláznivé veci... jeho armáda prehráva bitku za bitkou a na výsledkovej tabuľi klesá dole... ale na tom predsa vôbec nezáleží, že? Vďaka odvážnym experimentom, absencii strachu, ochoty riskovať nakoniec práve tam, vo Fazolkom vedenej armáde, dozrie skupina tých najlepších veliteľov, ktorí budú v tom *skutočnom* záverečnom boji stáť po boku Endera Wigiina, budú „jeho“ skupinou, jeho veliteľmi, jeho tímom... a *skutočne* zachránia svet a porazia Termit'anov!

Ani Boh nie je nepriateľ. V skutočnosti Boh aj my sledujeme jeden a ten istý cieľ, ktorý Pavol zhrnul do jednej vety: „*Nedaj sa premôcť zlu, ale dobrom premáhaj zlo.*“ (Rim 12,21 SSV). Pretože zlo (alebo v terminológii Biblie: hriech) plodí utrpenie, bolesť, sklamanie,... smrť. Taká je jeho podstata. Presne tak, ako dobro (v terminológii Biblie: svätosť) plodí život, radosť, plnosť... Preto Boh, nekonečne blažený sám v sebe, nás povolal do „Bitevnej školy“ tohto sveta, aby sme sa tu naučili bojovať so zlom – a so Zlým! – a naučili sa premôcť ho dobrom a tak sa zmocnili Božieho života. Nepriateľom nie sú ľudia okolo nás. Nepriateľom nie je ani Boh. Je len jeden Nepriateľ, Zlý. A jestvuje len jediný skutočný nebezpečenstvo, zlo. Nemá zmyslu bojovať a zápasiť medzi sebou. Nezáleží na tom, či budeme podľa meradiel sveta bohatí, alebo chudobní, slávni, alebo bezvýznamní, zdraví, či chorí, slobodní, alebo ako Pavol v rečniciach,... nezáleží na ničom, okrem jedného: aby sme boli dobrí, dobrí ako Boh podľa Božích meradiel, čiže svätí, aby

sme dobrom premošli zlo a zvíťazili tak nad Zlým. A v tomto boji všetci ľudia a ľudstvo spoločne s Bohom a s anjelmi a svätými stojíme na jednej strane. Sme druhovia a bratia v zbrani.

BONZO MADRID

Príklad človeka, ktorý toto nepochopil. Ponoril sa do sveta Hry tak úplne, až zabudol na realitu – a namiesto nej sa Hra stala jeho realitou. Obetoval jej všetko, vložil do nej svoj vlastný život, doslova – a veľmi príznačne sa nakoniec vracia na Zem ako mŕtvola v čiernom plastikovom vreci, ako *zatratený*...

Podobne sú zatratení tí, ktorí dovoľia, aby ich „hra“ tohto sveta ovládla. Potom sa stane ich modlou, opantá ich, pohltí – ako dementor vo svete Harryho Pottera, či ako Sauron v Stredozemi J. R. R. Tolkiena. Celý svoj život zasvätila tomu, aby si v tejto nereálnej Hre vybojovali čo najviac pozlátok, ktorými ich mámi (a je jedno, či ich volajú „kariéra“, „bohatstvo“, „zdravie“, „sláva“, „úspech“, alebo akokoľvek inak) – a keď ich konečne získajú do svojej moci, aby si ich uchránili a ubránili pred všetkými a pred každým, dokonca aj pred Bohom, ku ktorému sa pokrytecky modlia (v nádeji, že vstúpi do ich hry, postaví sa na ich stranu a bude za nich bojovať o tieto smiešne smeti a odpadky), ale ktorého sa súčasne v hĺbke duše desia ako zlodeja, lebo majú strach, že by ich mohol o to všetko pripraviť, či aspoň volať, aby svoj poklad, svojho „Miláška“! Stratia svoju dušu – a s ňou všetko, pretože svet, kvôli ktorému obetovali dobro, kvôli ktorému sa stali pyšnými a sebeckými a ľahostajnými k iným a bezohľadnými, kvôli ktorému sa rozhodli bojovať a nenávidieť a podvádzať a ubližovať a ponižovať a podráždať, sa nakoniec „*pominie ako kvet trávy*“ (Jak 1,10 SSV) – a im už neostane nič, okrem horkosti a hnevu nad skazou všetkého, čomu uverili. Bonzovia Madridovia nášho sveta, vyzierajúci vo svojich naškrobených límcoch, strážených rezidenciách a drahých limuzínach krásne a impozantne (ale to Bonzo tiež!) – ale v skutočnosti už mŕtvi a stratení, pretože zvolili pýchu namiesto lásky, zlo namiesto dobra... sú stratení, zatratení!

ZÁVEREČNÉ POUČENIE

Ender má svoje zázračné pravidlo: „*Nepriateľská brána je dole!*“ Čo si môžeme vziať do praxe my? Vari toto: „**JE TO HRA!**“ Je to *len* hra, nič viac! Celý tento svet je iba hra!

- **Na jednej strane na tejto hre záleží** – pretože tak, ako sa deti v *Bitevnej škole* vďaka hre nakoniec stali opravdivými veliteľmi, aj my sa vďaka hre, ktorú v tomto svete hráme, môžeme stať opravdivými synmi a dcérami Boha. V tomto je náš život na tomto svete naozaj reálny: že totiž v *nereálnom* svete, ktorý dnes je a zajtra nie je, žijeme my, *reálni* ľudia, ostávajúci naveky a pripravujúci sa na *opravdivý* a *reálny* život, do ktorého budeme už zakrátko pozvaní, aby sme doň vstúpili a v ňom potom už ostali a žili naveky.
- **Na druhej strane všetko ostatné v tomto svete je naplno nereálne.** Peniaze, moc, sláva, rozkoš, zábava,... nič z toho nie je reálne. Sú to len kulisy hry, v ktorej hráme. Nástroje, určené na to, aby sme sa z ich pomocou stali svätými synmi a dcérami Boha. *Tak, ako v Enderovej Bitevnej škole nezáležalo na tom, koľko uniforiem sa zodralo, koľko pištoliek sa spotrebovalo, koľko jedla zjedlo a koľko panelov polámalo, hlavne ak to viedlo k výsledkom v podobe geniálnych veliteľov*, tak úplne rovnako ani tu nezáleží na tom, koľko peňazí nás to bude stáť, koľko síl, koľko času, koľko zdravia, koľko obiet, koľko bolesti, či dokonca sám život – len ak sa s pomocou toho staneme svätými synmi a dcérami

Boh. Na tomto jedinom záleží, toto je jediná opravdivá *realita*, všetko ostatné je len hra: hra na zamestnanie, hra na biznis, hra na politiku a vládnutie, hra na krásu, hra na prestíž a slávu, hra na obchod, hra na zdravie, hra na samotný pozemský život... nástroje, len samé nástroje. Je na nás, aby sme ich ako nástroje používali – a keď sa ukáže, že je to užitočné, bez mihnutia oka ich s ľahkým srdcom „spotrebovali“, obetovali, stratili... pretože nezáleží na ničom, iba na svätosti: „*Život ponúka iba jednú tragédiu, na konci: nebyť svätým*“ (Léon Bloy).

- **TAK TÚ HRU HRAJME! Nerobme z nášho života smrteľne vážnu tragédiu** – je to len hra! Nič viac, iba hra! V podstate v nej o nič nejde – aspoň o nič, čo je jej súčasťou. V okamihu, keď si to uvedomíme, tak zakúsime závan obrovskej slobody: slobody od našej „dostoynosti“ a „vážnosti“ a „starosti o svoje postavenie“ a o to, „ako na nás budú iní pozerat“ a o svoj „majetok“ a tak. Zrazu si uvedomíme, že to, čo tu, na zemi, žijeme, nie je náš život. Vôbec to nie je život. Je to iba obyčajná, blbá hra – ktorá raz skončí bude po nej. Až potom sa začne opravdivý život v opravdivom svete, tom Božom!
- **Ale nezabudnime na cieľ tejto hry! Tak, ako Fazolek všetkým otvorene objasnil, že cieľom Hry nie je bojovať jeden proti druhému o umiestnenie na výsledkovej tabuli a s ním súvisiace postavenie, hodnosť, prestíž... ale vzájomne si pomáhať, aby sa všetci spoločne stali vynikajúcimi veliteľmi**, tak aj my si uvedomme, že zmyslom tohto sveta nie je zápasť o umiestnenie na „spoločenskom rebríčku“, ani o majetok, dom, auto, peniaze,... ani o zábavu, ani o nič iné – ale pomáhať si vzájomne stať sa svätými. Áno, **sme voči sebe ako súper i vo vzrušujúcom a napínavom priateľskom stretnutí, v ktorom každý vzájomne vynakladáme všetky svoje schopnosti, um, poznatky i zručnosti na to, aby sme toho druhého čo najlepšie „vmanévrovali“ do stavu, v ktorom porastie k svätosti a stane sa zase o niečo lepším a podobnejším Bohu – a oni zase to isté robia voči nám.** Vzájomne si tak v rámci tejto Hry pomáhame, slúžime si svojimi jedinečnými schopnosťami, zručnosťami i darmi a charizmami, ktorými nás vyzbrojilo „velenie“, čiže Boh.

A stále si ju s obrovskou radosťou vychutnávame a užívame, pretože aj keď počas hry vynaložíme obrovské kvantum síl a energie, aj keď pritom obetujeme peniaze a čas a možno zdravie a dokonca podstúpime obety – vieme, že to sú len rekvizity, len kulisy, spotrebný materiál, na ktorom vôbec nezáleží – alebo len tak, ako lučičníkovi na šípoch na súťaži v streľbe do terča: nástroje, ktoré s ľahkým srdcom vymíňa, aby dosiahol svoj triumf. Aj my si vážime svoje „šipy“ – dary a nástroje a schopnosti, ktoré nám zveril Boh, či ktoré sme časom nadobudli. Nevyplývame ich, nezakopeme ako onen neužitočný sluha, ani nezahodíme. Naopak, urobíme všetko preto, aby boli najlepšie, akými ich dokážeme urobiť! Ale ani sa nebudeme zdráhať ich s ľahkým srdcom použiť a dokonca zničiť a stratiť, ak nám to pomôže uspieť v hre: stať sa svätými a pomôcť k svätosti iným. A nebude nám to ani trochu ľúto, je to predsa iba hra, iba rekvizity, iba obyčajné „šipy“ – ale s ich pomocou sme dosiahli *reálny* úspech a *skutočný* triumf, ktorý ostáva naveky: svätosť! A to je predsa dôvod k obrovskej radosť!

Boh Vám žehnaj!